

Alles over het afgelopen jaar

Jaarverslag 2019

In het jaarverslag legt de Raad voor het Openbaar Bestuur verantwoording af over zijn publicaties en activiteiten van het afgelopen jaar.

- › [Terugblik op 2019](#)
- › [Publicaties & activiteiten](#)
- › [Contacten met regering en parlement](#)
- › [Raadsleden](#)
- › [Medewerkers](#)
- › [Communicatie](#)
- › [Financieel overzicht](#)

Leeswijzer

In het hoofdstuk **De democratie, het openbaar bestuur en de Raad in 2019** leest u welke ontwikkelingen er in 2019 plaatsvonden en hoe het adviesterrein er toen voor de Raad voor het Openbaar Bestuur uitzag.

Het onderdeel **Publicaties & activiteiten** geeft een overzicht van alle publicaties die in dat jaar zijn uitgebracht, en welke media-aandacht dat heeft opgeleverd. Ook laat het zien welke activiteiten er door de ROB zijn georganiseerd.

Contacten met regering en parlement geeft een overzicht van de contacten die er waren met de regering en Eerste en Tweede Kamer.

Van alle **raadsleden** is aangegeven bij welke specifieke projecten zij waren betrokken, en welke extra activiteiten - zoals het geven van een lezing - zij nog meer hebben gedaan. In het overzicht van alle **medewerkers** is eveneens aangegeven bij welke projecten zij waren betrokken en welke extra activiteiten zij gedaan hebben.

In het hoofdstuk **Communicatie** leest u welke thema's dit jaar centraal stonden en welke nieuwe communicatiemiddelen zijn ingezet om de hoofdlijn van een publicatie toe te lichten.

Het **Financieel overzicht** laat zien wat de ROB heeft uitgegeven en waaraan.

Wat is er gebeurd

De democratie, het openbaar bestuur en de Raad in 2019

Leestijd 8 - 11 min

2019 was in vele opzichten een grillig politiek jaar. Het begon met een aanloop naar de Statenverkiezingen waarvan bij aanvang duidelijk was dat die via de indirecte verkiezing van de Eerste Kamer ook invloed zou hebben op de landelijke politieke verhoudingen. Met de entree van Forum van Democratie in de Senaat als grootste partij mochten deze verkiezingen gerust memorabel worden genoemd. Twee maanden later bij de verkiezing van het Europees Parlement kon oppositiepartij PvdA zich voor het eerst in jaren weer eens de winnaar van verkiezingen noemen. Desalniettemin ging het derde kabinet-Rutte het zomerreces in met brede waardering als steun in de rug omdat het erin was geslaagd heikele kwesties zoals de toekomst van de pensioenen als ook de klimaatdoelen met brede (maatschappelijke) akkoorden in beweging te krijgen.

Vollopend Malieveld

Na de zomer zag de wereld in Nederland er weer volledig anders uit. De Raad van State had kort voor de zomer de Staat gecorrigeerd hoe het tot dan toe de vereisten met betrekking tot de uitstoot van stikstof probeerde te verzoenen met economische belangen: de PAS-regeling was de wacht aan gezegd. Maar pas na het zomerreces drong de impact en consequenties van deze uitspraak op de Haagse burelen door. De bevestiging door de Hoge Raad van eerdere rechterlijke uitspaken in de Urgendazaak dat de Nederlandse Staat te weinig doet om de klimaatdoelen te halen, vergrootte de druk op de Haagse politiek om in het klimaatdebat kleur te bekennen. In welk een moeilijk maatschappelijk krachtenveld het kabinet hier knopen moest doorhakken werd mooi verbeeld door het bijna wekelijks vollopende Malieveld. De ene week lieten scholieren zich daar horen in hun steun aan het pleidooi van Urgenda dat er in het duurzaamheidsbeleid nog wel een schep bovenop kan; een week later bevolkten boeren of bouwers het grasveld in Den Haag om te laten weten dat het wat hen betreft wel wat minder snel mag gaan omdat zij vrezden voor hun economische positie.

“

In deze context kun je het als kabinet nooit goed doen, van de brede waardering voor en grote eensgezindheid binnen de coalitie van kort voor het zomerreces was aan het einde van het kalenderjaar dan ook nauwelijks sprake meer.

Democratie

Om met de maatschappelijke golfbewegingen en politieke volatiliteit mee te kunnen bewegen moet een democratie responsief en veerkrachtig zijn. Een democratie is nooit af en vraagt voortdurend om aanpassing en onderhoud. De publicaties van de Raad in 2019 over democratie lieten dat ook zien. Afgelopen jaar was het honderd jaar geleden dat in Nederland het Vrouwenkiesrecht werd geïntroduceerd. De Raad stond daarbij stil met de gebundelde uitgave van een onderzoek en essay. Het onderzoek van Atria in [100 jaar Vrouwenkiesrecht. Fen tussenstand](#) [december] maakte inzichtelijk dat afgelopen eeuw stappen in de goede richting zijn gezet voor wat betreft de deelname van vrouwen aan politiek en bestuur, maar dat de actieve participatie van vrouwen in bestuur en volksvertegenwoordigingen op alle niveaus stopt en niet of nauwelijks boven de dertig procent uitkomt. Prof. Monique Leyenaar wierp in haar essay de vraag op of het na honderd jaar tijd is voor een vrouwenquotum.

Het advies [Jong geleerd, oud gedaan](#) [juni] liet zien dat sinds 1917 de minimum stemgerechtigde leeftijd stapsgewijs is teruggebracht van 25 naar 18 jaar. Bovendien is de minimumleeftijd van 18 jaar bij de laatste grote Grondwetswijziging in 1983 constitutioneel vastgelegd. De Raad pleitte in genoemd advies voor

deconstitutionalisering van de kiesgerechtigde leeftijd. Hij wil op die manier experimenten mogelijk maken met verlaging van die leeftijd naar zestien jaar. Op die leeftijd krijgen jongeren nog algemeen vormend onderwijs waarbij ruim aandacht kan worden besteed aan de eerste gang naar de stembus. Internationaal onderzoek laat zien dat als mensen hun eerste mogelijkheid om te stemmen laten lopen, dat zij ook op latere leeftijd eerder verstek laten gaan. Bovendien zijn er talloze jongeren die met hun vakantie- en weekendbaantje belastingplichtig zijn maar nu niet de kans krijgen om zich bij verkiezingen politiek uit te spreken over de besteding van belastinggeld.

“

Een andere maatschappelijke verandering die ontegenzeggelijk invloed heeft op het functioneren van democratieën en daarom om aanpassing vraagt is digitalisering.

In zijn advies [Zoeken naar waarheid](#) [mei] stelt de Raad dat digitalisering zowel kansen als bedreigingen biedt voor het functioneren van onze democratie. Bij de opkomst van het internet waren de verwachtingen hoog gespannen: een Atheense democratie waarin alle inwoners elke dag zelf over de belangrijkste kwesties hun stem kunnen uitbrengen, was nu technisch mogelijk. Inmiddels zien we vooral de keerzijde van digitalisering. De Raad herkent drie beproevingen: desinformatie, desintegratie en despotisme. De Raad stelt onomwonden dat de politiek een belangrijke taak heeft om deze bedreigingen het hoofd te bieden, onder meer door in wet- en regelgeving vast te leggen dat gebruikers van digitale platforms en niet de bedrijven die daar achter zitten eigenaar zijn van hun eigen data.

Kort na de zomer bepleitten de Raad voor Cultuur en de Raad voor het Openbaar Bestuur in een gezamenlijk en door het kabinet gevraagd [briefadvies over de kwetsbare positie van lokale omroepen](#) [september] onder meer dat de financiering van publieke lokale omroepen voortaan niet meer via het Gemeentefonds te laten lopen om er zeker van te zijn dat ze niet meer financieel afhankelijk zijn van de overheid die ze ook moeten controleren.

“

Onafhankelijke media spelen een cruciale rol in een democratie om bewoners te informeren en politiek en bestuur te controleren.

Lokale omroepen zijn afgelopen jaren alleen maar belangrijker geworden, omdat we steeds meer taken die het leven van mensen direct raken bij gemeenten hebben belegd. Sinds 2015 beslissen de gemeenteraden over veel voorzieningen in de zorg (Wmo), de jeugdzorg en hoe we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk kunnen helpen. In de nabije toekomst staan gemeenten ook voluit aan de lat om de doelen in de klimaattransitie te helpen realiseren. Ook daarvoor moeten ingrijpende keuzes worden gemaakt. Daarom hebben de Raden voor Cultuur en voor het Openbaar Bestuur na het uitbrengen van hun briefadvies aangekondigd dat zij in 2020 een vervolgvadvis uitbrengen dat de positie van lokale media en journalistiek in de breedte gaat onderzoeken.

Nieuw samenspel

In zijn [Signalement De Rijksoverheid als middenbestuur](#) [juli] beschreef de Raad hoe niet alleen het decentraal bestuur aan belang wint maar dat ook het internationale podium van samenwerkende landen steeds meer taken van natiestaten overneemt. Die dubbele ontwikkeling maakt dat de Rijksoverheid te maken heeft met middelpuntvliedende krachten: de regio en de EU winnen ten koste van het Rijk aan belang. Die laatste moet zich daarom ontwikkelen tot een nieuw middenbestuur. Die nieuwe positie vraagt volgens de Raad van het Rijk een heroriëntatie op positie, profiel en houding. Dat leidt onder meer tot nieuwe rollen als schakelaar en kennismakelaar. Bovendien winnen al bestaande rollen als systeemverantwoordelijke en hoeder van de rechtsstaat aan belang.

Dat zo'n nieuwe positionering niet vanzelf gaat, liet het [Signalement Ondertussen in Den Haag](#) [juni] zien. Deze publicatie kwam voort uit de observatie dat de meeste onderzoeken naar de decentralisaties in het sociale domein vooral het lokaal bestuur onder de loep nemen. Daarom zette de ROB een verkenning op naar de invloed van de decentralisaties op het functioneren van de Rijksoverheid. Voor die verkenning sprak de Raad onder meer met tal van ambtenaren op de ministeries van BZK, J&V, SZW en VWS en interviewde bovendien vertegenwoordigers van de koepelorganisaties VNG en Divosa. Daaruit kwam naar voren dat ambtenaren op de betrokken ministeries zich er bewust van zijn dat de decentralisaties in het sociale domein ook voor de Rijksoverheid een majeure

verandering betekenen. Zij geven aan dat zij gemeenten zien als gelijkwaardige samenwerkingspartners met wie zij voor een gezamenlijke opgave staan. Tegelijk blijkt de praktijk weerbarstig; traditie en ingesleten gewoonten maken dat het Rijk zich er niet altijd bewust van lijkt te zijn dat het nog regelmatig werkt vanuit een hiërarchische opstelling, of dat gemeenten dat soms nog zo ervaren.

“

Het debat over het nieuwe samenspel tussen gemeenten en Rijk na de decentralisaties gaat vaak over de vraag of de laatste aan de eersten wel voldoende beleidsvrijheid geeft bij de uitvoering van hun gedecentraliseerde taken.

Op verzoek van de minister van BZK heeft de Raad zich daarom gebogen over het begrip Beleidsvrijheid en de relatie met de financiële verhoudingen. Beleidsvrijheid gaat om de mogelijkheden van decentrale overheden om zelf te kunnen beslissen over de inzet van hun middelen. In [Beleidsvrijheid geduid](#) [maart] stelde de Raad dat er geen objectieve maat is voor het vaststellen voor de mate van beleidsvrijheid. Wel kan inzichtelijk gemaakt worden welke factoren de mate van beleidsvrijheid bepalen. Naast de formele beleidsvrijheid zoals die in wet- en regelgeving tot uitdrukking komt, wordt de beleidsvrijheid vooral bepaald door de maatschappelijke opvattingen over de mate waarin uitkomsten van het beleid mogen verschillen.

Financiële verhoudingen

Niet alleen tussen rijk, provincies en gemeenten ontwikkelt zich een nieuw samenspel. Door de toenemende relevantie van het decentraal bestuur moeten gemeenten veelal met elkaar samenwerken om een nieuwe taak tot uitvoering te brengen. Regionale samenwerking heeft invloed op het functioneren van gemeenten. Een van de vragen daarbij is: hoe regelen we de financiën bij intergemeentelijke regionale samenwerking? Die vraag zette de Raad in april centraal tijdens de tweede Dag van de Financiële Verhoudingen in Amersfoort. Ter voorbereiding op die dag vroeg de Raad tal van wetenschappers en bestuurders over dit onderwerp een essay te schrijven en die werden gebundeld in [Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#)

“

Op de Dag van de Financiële Verhoudingen nam prof. Maarten Allers na bijna twaalf jaar lidmaatschap afscheid van de Raad voor het Openbaar Bestuur en zijn voorloper de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv). Hij geldt als de specialist op het gebied van de financiële verhoudingen in Nederland. Zijn vertrek betekende daarom een fikse aderlating in financiële kennis.

Omdat prof. Sarah de Lange in april ook aan het einde van haar tweede en laatste termijn was gekomen en Milo Schoenmaker vanwege een nieuwe baan in januari zijn Raadslidmaatschap moest opgeven, moest de Raad drie zeer gewaardeerde leden vervangen. Daarin slaagde de Raad met de benoeming per 1 juli 2019 van de Groningse hoogleraar prof. Caspar van den Berg, de Goudse gemeentesecretaris Martiene Branderhorst en wethouder Peter Verheij uit Alblasterdam tot lid van de Raad. Peter Wilms is de komende twee jaar als tijdelijk lid aan de Raad verbonden vanwege zijn kennis en ervaring met de financiële verhoudingen.

Bij aanvang van het jaar 2019 bracht de Raad al een [briefadvies uit over de wijze waarop de kosten in het sociaal domein binnen het gemeentefonds het beste kunnen worden verdeeld](#) [januari]. Daarin spreekt de Raad nogmaals de verwachting uit dat de problemen in de budgetverdeling sociaal domein niet in 2021 volledig opgelost kunnen zijn omdat de kosten in het sociaal domein nog volop in beweging zijn. Het is van belang de kostenontwikkeling in het sociaal domein - zowel voor wat betreft volume als verdeling - te kunnen blijven volgen. De Raad pleit er daarom voor om geen onomkeerbare stappen te zetten in de integratie van het sociaal domein in de algemene uitkering. Het moet mogelijk blijven om de komende jaren – wellicht fundamenteel andere – keuzes te maken in de bekostiging en verdeling. De herijking van het gemeentefonds biedt namelijk geen oplossing voor de structurele onevenwichtigheid in de bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten.

“

Dit vraagt om een meer fundamentele overdenking van de samenhang tussen bestuurlijke en financiële verhoudingen. De Raad bepleit daarom voor de komende kabinetsperiode een meer strategische en samenhangende aanpak die recht doet aan de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen.

De Raad in nieuwe samenstelling had meteen de opdracht om in de zomer twee briefadviezen over een aan de financiële verhoudingen gerelateerd thema af te ronden. Eerst boog de Raad zich over het wetsvoorstel Inburgering 2021 van minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In augustus schreef de Raad in zijn [briefadvies over de nieuwe inburgeringswet](#) dat de nieuwe wet in veel opzichten een verbetering is, maar hij vraagt nog wel aandacht voor de grote hoeveelheid regels die het Rijk aan gemeenten wil opleggen. Daarbij meende de Raad dat het niet terecht is om gemeenten af te rekenen op prestaties als het Rijk ze veel regels oplegt.

Een maand later adviseerde de Raad de minister van BZK over de aanpak van de beoogde [herijking van het Gemeentefonds](#). In zijn [briefadvies](#) [september] benadrukt de Raad het belang van een zorgvuldig en transparant proces waarbij duidelijke politieke keuzes op basis van onderzoeksresultaten worden gemaakt en in de onderzoeksopzet niet te veel wordt voorgesorteerd voor op die keuzes. De verdeling moet aansluiten bij de kosten die gemeenten maken en de inkomsten die zij zelf kunnen genereren (kostenoriëntatie). Kostenoriëntatie en inkomstenverevening zijn niet los verkrijgbaar, aldus de Raad.

Iets van die veranderende bestuurlijke verhoudingen zien we ook terug in het [briefadvies over het uitkeringsstelsel](#) [december]. De Raad stelt daarin vast dat het huidige uitkeringsstelsel onvoldoende aansluit op de bestuurlijke verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Om recht te doen aan de verantwoordelijkheid van het Rijk bij decentralisatie-uitkeringen adviseert hij om in de Financiële-verhoudingswet vast te leggen dat bij decentralisatie-uitkeringen ook beleidsinformatie opgevraagd kan worden. Verder stelt hij voor om een wettelijke basis te creëren voor een uitkeringsvorm die tegemoetkomt aan de wens om op basis van een overeenkomst tussen Rijk en decentrale overheden over te gaan tot bekostiging van gemeenschappelijke opgaven. Ook dient in het geval dat een democratisch gekozen bestuur kiest voor regionale samenwerking de mogelijkheid geboden voor rechtstreekse bekostiging van die regionale samenwerking. Specifieke uitkeringen zouden systematisch getoetst moeten worden op hun prikkels voor doelmatigheid.

Alles blijft anders

Deze beknopte beschouwing over het afgelopen jaar begon met de vaststelling dat 2019 een grillig verloop kende; de politieke en maatschappelijke situatie kon per week verschillen. Op moment van schrijven ondervinden we dat de loop van de geschiedenis zich inderdaad maar moeilijk laat voorspellen. We dachten dat 2020 vooral het eerste in de afgelopen vier jaar zou worden zonder verkiezingen dat dit kabinet wilde gaan gebruiken om de openstaande programmapunten uit het regeerakkoord te verwezenlijken voordat het in maart 2021 na de verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn missionaire status verliest. Maar Nederland zit nu in een collectieve quarantaine en politiek en bestuur moeten vol aan de bak om de gevolgen van de ingrijpende maatregelen tegen de bestrijding van het Coronavirus het hoofd te bieden. Alles blijft anders en daar moet onze democratie mee leren omgaan. De Raad voor het Openbaar Bestuur blijft ook in de nabije toekomst zich in zijn adviezen richten op een adaptieve democratie en veerkrachtig openbaar bestuur die weten om te gaan met situaties waarin verandering de constante is.

Drs. J.M.M. (Han) Polman - voorzitter

Drs. M.J. (Rien) Fraanje, secretaris-directeur

Wat hebben we gedaan

Publicaties & activiteiten

In dit overzicht staan de publicaties die zijn uitgegeven, de bijeenkomsten die zijn georganiseerd en de publiciteit die het heeft opgeleverd.

Weergave met alleen itemtitels: klik op [Overzicht inklappen en +](#).

Jaaroverzicht

[Overzicht inklappen](#)

Publicaties 2019

De ROB heeft de volgende producten opgeleverd:

- 1 themapublicatie
- 1 gespreksnotitie
- 3 lezingen
- 1 essaybundel
- 2 signalementen
- 4 adviesrapporten
- 5 briefadviezen

8 januari

[Briefadvies Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein in het gemeentefonds](#)

De problemen in de budgetverdeling sociaal domein zullen niet in 2021 volledig opgelost zijn, zo verwacht de Raad voor het Openbaar Bestuur. Tegelijkertijd kunnen gemeenten die in de financiële problemen zitten, niet zo lang wachten. Daarom adviseert de ROB aan de minister om twee sporen te bewandelen.

[>Briefadvies Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein in het gemeentefonds](#)

Presentatie

Gerber van Nijendaal, plaatsvervangend secretaris voor de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), heeft in de vergadering van de Sociale pijler op de bestuurlijke netwerkdag in Breda (26 september 2019) een presentatie gegeven over de ontwikkelingen in het sociale domein vanuit het perspectief van de bestuurlijke en financiële verhoudingen. [➤ Presentatie: Tussen Haagse theorie en lokale realiteit: een prikkelende presentatie van het ROB](#)

18 maart

[Adviesrapport Beleidsvrijheid geduid](#)

De mate van beleidsvrijheid voor decentrale overheden is een bepalend gegeven voor de financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten. In dit advies is het begrip beleidsvrijheid nader uitgewerkt, op verzoek van de minister van BZK. Aanleiding hiervoor is de beoogde herziening van de financiële verhoudingen.

[>Adviesrapport Beleidsvrijheid geduid](#)

Media

Diverse vakmedia hebben over het advies geschreven. In VNG-Magazine stond een interview met ROB-voorzitter Han Polman over dit advies en het advies Financieringssystematiek bijstand: [Meer ruimte voor verschil echt nodig.](#)

1 april

[Essaybundel Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#)

Deze essaybundel bevat een reeks essays met als thema 'Regionaal samenwerken! Wie betaalt, bepaalt?' Doordat de auteurs vanuit verschillende disciplines schrijven komt een heel scala aan invalshoeken aan bod. Maarten Allers heeft daarbij een inleiding op deze essays geschreven waarin hij de belangrijkste inzichten uit deze essays samenvat en met elkaar verbindt. De essays dienen in eerste aanleg ter inspiratie voor de tweede Dag van de Financiële verhoudingen op 18 april 2019 in Amersfoort.

[>Essaybundel Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#)

9 mei

[Adviesrapport Zoeken naar waarheid](#)

De politiek moet bij de grote digitale platforms openheid afdwingen over hoe nieuws en berichtgeving wordt beïnvloed. Dat is één van de aanbevelingen van de Raad voor het Openbaar Bestuur in zijn advies 'Zoeken naar waarheid' dat donderdag 9 mei 2019 aan minister Ollongren is aangeboden. De minister vroeg de ROB vorig jaar om advies over de invloed die de digitalisering heeft op het functioneren van onze democratie.

[>Adviesrapport Zoeken naar waarheid](#)

Van de adviespresentatie is een [verslag](#) gemaakt.

Media

Verschillende media hebben over het advies bericht, onder meer Binnenlands Bestuur: [Nepnieuws kan democratie bedreigen](#). Op BNR is een fragment te horen waarin minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren een korte toelichting geeft op het advies: [Iedereen moet online naar waarheid kunnen zoeken](#).

21 juni

[Signalement Ondertussen in Den Haag](#)

Ambtenaren op de betrokken ministeries zijn zich ervan bewust dat de decentralisaties in het sociale domein ook voor de Rijksoverheid een majeure verandering betekenen. Zij geven aan dat zij gemeenten zien als gelijkwaardige samenwerkingspartners met wie zij voor een gezamenlijke opgave staan. Tegelijk blijkt de praktijk weerbarstig; traditie en ingesleten gewoonten maken dat het Rijk zich er niet altijd bewust van lijkt te zijn dat het nog regelmatig werkt vanuit een hiërarchische opstelling, of dat gemeenten dat soms nog zo ervaren. Die conclusie trekt de Raad voor het Openbaar Bestuur in zijn signalement 'Ondertussen in Den Haag'.

[>Signalement Ondertussen in Den Haag](#)

Presentatie

Gerber van Nijendaal, plaatsvervangend secretaris voor de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), heeft in de vergadering van de Sociale pijler op de bestuurlijke netwerkdag in Breda (26 september 2019) een presentatie gegeven over de ontwikkelingen in het sociale domein vanuit het perspectief van de bestuurlijke en financiële verhoudingen. [➤ Presentatie ➤ 'Tussen Haagse theorie en lokale realiteit'](#)

Media

In Sociale Vraagstukken is een artikel over dit advies van Rien Fraanje gepubliceerd: [Decentralisaties vragen ook van het Rijk een andere houding en werkwijze](#).

24 juni

[Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan](#)

Voor een levendige democratie zijn betrokken burgers van groot belang. Er zijn echter zorgen over de politieke betrokkenheid van jongeren. Uit onderzoek van de Raad voor het Openbaar Bestuur blijkt dat de betrokkenheid van jongeren verhoogd kan worden door de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen. Daarom adviseert de ROB de kiesgerechtigde leeftijd uit de Grondwet te schrappen en de Kieswet aan te passen, zodat experimenten met verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 18 naar 16 jaar mogelijk worden.

[>Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan](#)

Van de adviespresentatie is een [verslag](#) gemaakt.

Media

Het advies is ruim opgepakt door de media. Onder meer:

- [Puber moet kunnen stemmen bij lokale en provinciale verkiezingen](#), Interview met Sarah de Lange, in NRC, 24 juni 2019
- [Advies: al stemmen op je zestiende](#), NOS.nl, 24 juni 2019
- [Moet de kiesgerechtigde leeftijd worden verlaagd van 18 naar 16 jaar?](#) Interview met Sarah de Lange, te luisteren op NPO Radio 1, programma Spraakmakers, 24 juni 2019
- Interview Bas Banning, Prodemos, op NPO Radio 5": [➔ Stemmen vanaf je 16e?!](#)

✕ 26 juli

[Signalement De Rijksoverheid als middenbestuur](#)

De decentrale overheden en de Europese Unie winnen beleidsinhoudelijk aan belang ten koste van de Nederlandse Rijksoverheid. Tegelijk wordt de Rijksoverheid in de maatschappelijke verhoudingen steeds meer één van de partijen in een netwerk van organisaties met ieder hun eigen belangen en ambities. De Rijksoverheid ontwikkelt zich aldus tot een middenbestuur, een overheidslaag tussen de regionale en internationale bestuurslaag. En als scharnierpunt in maatschappelijke netwerken die zich inzetten voor het creëren van publieke waarde.

[>Signalement De Rijksoverheid als middenbestuur](#)

✕ 22 augustus

[Briefadvies wetsvoorstel Wet inburgering 2021](#)

Het Rijk moet onderbouwen hoeveel geld gemeenten nodig hebben voor de nieuwe inburgeringstaken. Daarnaast is het niet terecht om gemeenten af te rekenen op prestaties als het Rijk ze veel regels oplegt. Dat is de reactie van de Raad voor het Openbaar Bestuur aan minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op zijn voorstel voor het nieuwe inburgeringsstelsel.

[>Briefadvies wetsvoorstel Wet inburgering 2021](#)

✕ 3 september

[Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#)

Het stelsel van lokale publieke omroepen in Nederland staat onder hoogspanning. Daarom moet de wettelijke eis vervallen om uit te zenden op zowel radio, tv als internet. Dat adviseren de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor Cultuur aan de ministers Ollongren (Binnenlandse Zaken) en Slob (Media). De ministers vroegen eerder dit jaar om dit advies vanwege afspraken uit het regeerakkoord.

[>Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#)

Media

In media is veel gesproken over dit advies. Onder meer:

- [Geef lokale omroep eigen potje](#), Nieuws.nl, 3 september 2019
- [Interview Nieuws en Co met Marijke van Hees, voorzitter van de Raad voor Cultuur, over de lokale omroepen](#), 3 september 2019, op 1.35.55 van de uitzending. Item duurt 5 minuten.
- [Regio8 wil niet langer de hand ophouden bij gemeenten](#) NRC, 9 september 2019
- [Raadsadvies: haal budget lokale omroepen terug naar de mediabegroting](#), ANP, 5 september 2019

✕ 5 september

[Briefadvies Herijking algemene uitkering gemeentefonds](#)

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft naar aanleiding van een herziening van de financiële verhoudingen de Raad voor het Openbaar Bestuur om advies gevraagd over de herijking van het gemeentefonds. De Raad steunt de gekozen aanpak van de heroverweging, maar geeft aan dat er veel te winnen valt bij het kiezen van heldere en eenduidige uitgangspunten.

[>Briefadvies Herijking algemene uitkering gemeentefonds](#)

✕ 14 oktober

Advisory report: The quest for truth

The Council for Public Administration advises that politics have to be open about the influence of news on large digital platforms. The advice has been handed over to minister Ollongren on May 9th 2019.

[Advisory report: The quest for truth](#)

✕ 9 december

Themapublicatie 100 jaar vrouwenkiesrecht: een tussenstand

De Raad voor het Openbaar Bestuur staat stil bij 100 jaar vrouwenkiesrecht. Een recht waar fel voor gestreden is. De ROB heeft daarom experts gevraagd de positie van vrouwen in het openbaar bestuur te onderzoeken en deze positie te becommentariëren. De resultaten van het onderzoek uitgevoerd door Atria en het essay geschreven door Monique Leyenaar zijn gebundeld in de themapublicatie '100 jaar vrouwenkiesrecht: een tussenstand'.

[Themapublicatie 100 jaar vrouwenkiesrecht: een tussenstand](#)

✕ 27 december

Briefadvies Herziening uitkeringsstelsel

Het huidige uitkeringsstelsel sluit onvoldoende aan op de bestuurlijke verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Een goed voorbeeld daarvan is het toegenomen belang van regionale samenwerking maar ook de wens van Rijk en decentrale overheden om op basis van een overeenkomst gezamenlijke opgaven op te pakken. Minister Knops van het ministerie van BZK heeft als beheerder van het gemeentefonds aan de ROB gevraagd advies uit te brengen over de herijking van het uitkeringsstelsel.

[Briefadvies Herziening uitkeringsstelsel](#)

⊗ Activiteiten 2019

✕ 11 april

Lezing Raad van State-symposium: De waarde van de wet

ROB-raadslid Frank van Ommeren verzorgde een inleiding op het symposium De waarde van de wet. Het symposium werd gehouden ter gelegenheid van het verschijnen van het jaarverslag 2018 van de Raad van State op 11 april 2019.

[Lezing Raad van State-symposium: De waarde van de wet](#)

✕ 18 april

Dag van de Financiële Verhoudingen

Thema van de tweede Dag van de Financiële Verhoudingen op 18 april 2019 was 'Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?'.

Dit was tevens het afscheidssymposium van raadslid prof. Maarten Allers, die na 12 jaar terugtrad uit de ROB en voordien Raad voor de financiële verhoudingen.

[Verslag Dag van de Financiële Verhoudingen](#)

✕ 9 mei

Adviespresentatie Zoeken naar waarheid

Het advies 'Zoeken naar waarheid. Over waarheidsvinding in de democratie in het digitale tijdperk' is op 9 mei 2019 gepresenteerd in Nieuwspoort. Minister Ollongren nam het advies in ontvangst.

[Verslag Adviespresentatie Zoeken naar waarheid](#)

✕ 24 juni

Adviespresentatie Jong geleerd, oud gedaan

Op 24 juni 2019 presenteerde professor Sarah de Lange het ROB-advies 'Jong geleerd, oud gedaan. Pleidooi voor experimenten met het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd' in de Oude Zaal van de Tweede Kamer. Het advies is overhandigd aan het jongste lid van de Tweede Kamer Rens Raemakers.

[Verslag Adviespresentatie Jong geleerd, oud gedaan](#)

✕ **9 juli**

Lezing Besturen met akkoorden

ROB-voorzitter Han Polman verzorgde op 9 juli 2019 de lezing: Besturen met akkoorden, Wenselijk en nodig.

[»Lezing Besturen met akkoorden](#)

✕ **10 september**

Lezing De rol van de overheidsjurist

Op 10 september 2019 gaf Frank van Ommeren, Raads-lid ROB, een lezing bij de Academie voor Overheidsjuristen. In deze lezing kondigt hij het ROB-advies over de waarden van de rechtsstaat aan.

[»Lezing De rol van de overheidsjurist](#)

✕ **11 december**

Evenement 100 jaar vrouwenkiesrecht

De Raad voor het Openbaar Bestuur maakte na 100 jaar vrouwenkiesrecht de tussenstand op: hoe is het eigenlijk gesteld met het aandeel vrouwen in het openbaar bestuur? Op maandag 9 december werd in Filmhuis Den Haag een speciale themapublicatie gepresenteerd.

[»Verslag Evenement 100 jaar vrouwenkiesrecht](#)

Welke contacten waren er

Contacten met regering en parlement

De Raad voor het Openbaar Bestuur is een adviescollege van regering en parlement. Dat betekent dat Raadsleden door het jaar heen op verschillende momenten en bij verschillende gelegenheden in gesprek gaat met vertegenwoordigers van het kabinet en de volksvertegenwoordiging. Daarnaast onderhoudt de Raad ook het contact met de andere overheden, vaak via de koepelorganisaties VNG, IPO en Unie van Waterschappen.

Bekijk een beknopt overzicht van de belangrijkste contacten met onze belangrijkste stakeholders in het afgelopen jaar.

Kabinet

9 mei: Aanbieding 'Zoeken naar waarheid'

Minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties nam op maandag 9 mei tijdens een symposium in Nieuwspoor het eerste exemplaar van het adviesrapport 'Zoeken naar waarheid' in ontvangst.

4 juli: Overleg overheden over taken sociaal domein

Voorzitter Han Polman was op donderdag 4 juli de hoofdspreker bij de zogenoemde Regietafel Sociaal Domein. De Regietafel is een overleg van alle overheden over de taken in het sociaal domein dat is ingesteld na de decentralisaties van veel van deze taken naar het lokaal bestuur. De minister van Binnenlandse Zaken zit deze tafel voor, waar verder minister Dekker voor Rechtsbescherming, minister De Jonge van VWS en de staatssecretarissen Blokhuis (VWS) en Van Ark (SZW) namens het kabinet aanschuiven. Verder zitten er vertegenwoordigers van de VNG en het IPO aan tafel. De ROB-voorzitter mocht in juli een toelichting geven op het door de Raad uitgebrachte Signalement 'Ondertussen in Den Haag'.

9 september: Toelichting advies positie lokale publieke omroepen

De Raad bracht in de eerste week van september samen met de Raad voor Cultuur het briefadvies over de positie van lokale publieke omroepen uit. Op maandag 9 september mocht Raadslid Huri Sahin samen met voorzitter Marijke van Hees van de Raad voor Cultuur bij minister Slob van Onderwijs een toelichting geven op het advies.

Parlement

9 september: Toelichting 'Zoeken naar waarheid'

Raadslid Miranda de Vries mocht op maandag 9 september samen met medewerkers Jasper Zuure en Bart Leurs in de Tweede Kamer een toelichting geven op het in mei uitgebrachte advies 'Zoeken naar waarheid'. Zij waren daartoe uitgenodigd door de Tijdelijke commissie digitale toekomst van de Tweede Kamer.

Ruim twee maanden later op woensdag 18 december, spraken Raadslid Martiene Branderhorst en medewerker Jasper Zuure informeel verder met twee leden uit de Tijdelijke commissie digitale toekomst, namelijk Chris van Dam (CDA) en Kathelijne Buitenweg (GroenLinks).

9 oktober: Rondetafelgesprek over lokale rekenkamers

Op woensdag 9 oktober schoof Raadslid Miranda de Vries aan bij een door de Tweede Kamer georganiseerd rondetafelgesprek over lokale rekenkamers. Aanleiding daarvoor was een door de minister van BZK ingediend wetsvoorstel dat beoogde de positie van rekenkamers in gemeenten te versterken.

Koepelorganisaties

Een delegatie onder leiding van voorzitter Han Polman sprak met enige regelmaat met de directie van de VNG. Voor het in 2020 uit te brengen advies over besturen met akkoorden sprak een delegatie van de Raad met vertegenwoordigers van de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen.

Ambtelijk

Stafmedewerkers hebben gedurende het jaar veelvuldig ambtelijk overleg met verschillende afdelingen van voornamelijk het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Tevens onderhouden zij de relaties met de koepelorganisaties als ook beroepsverenigingen, zoals de Vereniging van Griffiers, Vereniging van Raadsleden en het Genootschap van Burgemeesters.

Wie vormden de Raad

Raadsleden

De leden van de Raad voor het Openbaar Bestuur komen uit de wetenschap of zijn actief als politicus of bestuurder in het openbaar bestuur. De raad telt tien leden. Zij zijn geselecteerd op basis van hun deskundigheid en hun maatschappelijke ervaring.

Alle raadsleden lezen mee met alle adviezen en geven daar input op. Daarnaast zijn zij op kennis verbonden aan een specifiek advies, en vormen zij een werkgroep samen met de medewerkers die het advies uitwerken. Verder geven raadsleden lezingen, schrijven zij artikelen en treden op in de media.

Nieuwe samenstelling

In 2019 is afscheid genomen van raadsleden Milo Schoenmaker, Sarah de Lange en Maarten Allers. Van alle drie de leden zat hun termijn erop. Drie nieuwe raadsleden zijn daarvoor in de plaats gekomen: Peter Verheij, Martiene Branderhorst en Peter Wilms (tijdelijk lid). Zij zijn per 1 juli 2019 lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur.

Raadsleden

[Overzicht inklappen](#)

2019

Wie zaten in de Raad, bij welke specifieke projecten waren zij betrokken, welke activiteiten hebben zij nog meer gedaan?

Dr. J.M.M. (Han) Polman

Voorzitter

Essay:

- [Stoppen met knutselen](#), Binnenlands Bestuur, 8 februari 2019

Lezing:

- [Besturen met akkoorden, wenselijk en nodig](#), 9 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019

Artikel:

- [Een gastvrije gemeentesecretaris](#), VGS-magazine, 18 december 2019
- [Kiezers verdienen een parlement met goede ondersteuning](#), Volkskrant Opinie, 8 september 2018

Weblog:

- [Veranderend samenspel](#), 8 februari 2019

✕ **Prof. dr. ir. C.J.A.M. (Katrien) Termeer**

Vice-voorzitter

Betrokken bij publicatie:

- [Zoeken naar waarheid](#), mei 2019

Betrokken bij activiteit:

- [Adviespresentatie Zoeken naar waarheid](#), 9 mei 2019

Artikel:

- [Ook ongemakkelijke \(on\)waarheden moeten publiekelijk besproken kunnen worden](#), Sociale Vraagstukken, 21 juni 2019

Weblog:

- [Het goede voorbeeld geven!](#), 2 mei 2019

✕ **Prof. dr. M.A. (Maarten) Allers**

Tot 1 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#), april 2019
- [Beleidsvrijheid geduid](#), maart 2019
- [Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein](#), 8 januari 2019

Betrokken bij activiteit:

- [Dag van de Financiële Verhoudingen 2019](#), 18 april 2019

Weblog:

- [Financiële verhoudingen: theorie en praktijk in de regio](#), 25 april 2019

✕ **Prof. dr. C.F. (Caspar) van den Berg**

Per 1 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Adviesrapport Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#), uitgegeven in maart 2020.

✕ **Dr. M. (Martiene) Branderhorst**

Per 1 juli 2019

✕ Prof. dr. S.L. (Sarah) de Lange

Tot 1 april 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan](#), juni 2019
- [Adviesrapport Zoeken naar waarheid](#), mei 2019

Betrokken bij activiteit:

- [Adviespresentatie Jong geleerd, oud gedaan](#), 24 juni 2019

✕ Prof. mr. dr. F.J. (Frank) van Ommeren

Betrokken bij publicatie:

- [Signalement Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019
- [Adviesrapport Een sterkere rechtsstaat](#), uitgegeven in april 2020

Weblog:

- [Het primaat van de wetgever moet opnieuw worden doordacht](#), 15 juli 2019

Lezing:

- [De rol van de overheidsjurist](#), 10 september 2019
- [De waarde van de wet](#). Lezing Raad van State-symposium, 11 april 2019

✕ H. (Huri) Sahin

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#), september 2019
- [Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan](#), juni 2019
- [Adviesrapport Een sterkere rechtsstaat](#), uitgegeven in april 2020
- [Adviesrapport Decentrale taak is politieke zaak](#), uitgegeven in februari 2020

Weblog:

- [#iemandmoethetdoen](#), 26 november 2019

Bijeenkomst:

- [100 jaar Vrouwenkiesrecht](#), 9 december 2019

Expertmeeting:

- Van de emancipatiegroep Alumnikring Andragologie/Kennisplatform sociale veranderkunde meeting over 100 jaar vrouwenkiesrecht, 17 oktober 2019.

✕ M. (Milo) Schoenmaker

Tot 1 februari 2019

✕ **Drs. P. (Peter) Verheij**

Per 1 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies wetsvoorstel Wet inburgering 2021](#), augustus 2019
- [Briefadvies Herijking algemene uitkering gemeentefonds](#), september 2019
- [Briefadvies Herziening uitkeringsstelsel](#), december 2019

Weblog:

- [Slecht bestuur](#), 14 september 2019

✕ **Drs. C.J.G.M. (Kees Jan) de Vet**

Betrokken bij publicatie:

- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019
- Adviesrapport [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#), uitgegeven in maart 2020
- Adviesrapport [Een sterkere rechtsstaat](#), uitgegeven in april 2020

Weblog:

- [Besturen met akkoorden](#), 11 juni 2019

✕ **Dr. M. (Miranda) de Vries**

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#), september 2019
- [Zoeken naar waarheid](#), mei 2019
- [Beleidsvrijheid geduid](#), maart 2019

Artikel:

- [Geef gemeenten meer ruimte om zorg betaalbaar te houden](#), Trouw, 23 oktober 2019

Weblog:

- [Ettten-Leur bestaat niet](#), 21 januari 2019

✕ **A. (Albertine) van Vliet-Kuiper**

Betrokken bij publicatie:

- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019

Weblog:

- [De couleur locale](#), 5 februari 2019

✕ **Drs. P.J.M. (Peter) Wilms**

Per 1 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies wetsvoorstel Wet inburgering 2021](#), augustus 2019
- [Briefadvies Herijking algemene uitkering gemeentefonds](#), september 2019
- [Briefadvies Herziening uitkeringsstelsel](#), december 2019

Wie vormden de staf

Medewerkers

Een compacte staf ondersteunt de Raad. De medewerkers zijn verbonden aan specifieke adviestrajecten, en publiceren zelf ook regelmatig artikelen, geven lezingen en zijn betrokken bij (externe) bijeenkomsten. Jaarlijks is bij een adviestraject ruimte voor een stagiair of rijkstrainee.

Medewerkers

[Overzicht inklappen](#)

2019

Wie waren de medewerkers, bij welke projecten waren zij betrokken, en welke activiteiten hebben zij nog meer gedaan?

Dr. M.J. (Rien) Fraanje

Secretaris-directeur

Betrokken bij publicaties:

- [100 jaar vrouwenkiesrecht](#), december 2019
- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019
- [Rijksoverheid als middenbestuur](#), juli 2019

Artikelen:

- [De politieke partij kan het niet meer alleen](#), 13 december 2019
- [Decentralisaties vragen ook van het Rijk een andere houding en werkwijze](#), Sociale Vraagstukken, 2 juli 2019
- [Rijk het nieuwe middenbestuur](#), Binnenlands Bestuur, 26 juli 2019
- [Gelijkwaardigheid tussen gemeenten en rijk blijft lastig](#), Friesch Dagblad, 27 juli 2019

Video:

- [Kennisgedreven democratie](#), Rathenau Instituut, 18 november 2019

Weblog:

- [De ene tolerantie is de andere niet!](#), Radboud Universiteit, 11 oktober 2019
- [Pleidooi voor de provincie](#), ROB-Blog, 10 december 2019

Lezingen:

- De overheid en sturen in een netwerk. Gastcollege aan bestuurskundestudenten aan de Friese Campus van de Rijksuniversiteit Groningen, Leeuwarden, 8 januari 2019.
- De overheid en sturen in een netwerk. Gastcollege voor het MD-atelier van het ministerie van BZK, Oegstgeest, 17 januari 2019.
- Nieuwe scheidslijnen in de samenleving en de rol van de burgemeester. Lezing op de jaarlijkse burgemeestersbijeenkomst van de Bestuurdersvereniging van het CDA, Den Haag, 4 februari 2019.
- De gemeenteraad en sturen in een netwerk. Lezing voor de gemeenteraad van Delft, Elspeet, 8 februari 2019.
- Het Rijk als middenbestuur. Lezing voor het Netwerk van Publieke Dienstverleners, Den Haag, 27 juni 2019.

- Mini-college Democratie en participatie. Lezing op de kennissessie 'Participatie en democratie: besluitvorming over alternatieve warmteoplossingen', Utrecht 4 juli 2019.
- Pleidooi voor minder én meer differentiatie, Lezing voor het VNG-Curatorium, Utrecht, 23 september 2019.
- De Rijksoverheid als middenbestuur, Lunchlezing Belastingdienst, Utrecht, 29 oktober 2019.
- Veranderend samenspel in de interbestuurlijke samenwerking, Workshop IBP-Boost, Nieuwegein, 7 november 2019.
- De Rijksoverheid als middenbestuur, Lezing voor Berenschot Gideonsbende, Utrecht, 8 november 2019.
- Regio's in Nederland: diffuus en relevant, College NSOB, Den Haag, 18 november 2019.
- De Rijksoverheid als middenbestuur, Lunchlezing WRR, Den Haag, 12 november 2019.
- Veranderend samenspel, MD Atelier, Oegstgeest, 28 november 2019.
- De Rijksoverheid als middenbestuur, Lunchlezing Nationale Ombudsman, Den Haag, 10 december 2019.

✕ **Mr. G.A. (Gerber) van Nijendaal**

Plaatsvervangend secretaris

Betrokken bij publicaties:

- [Briefadvies Herziening uitkeringsstelsel](#), december 2019
- [Briefadvies Herijking gemeentefonds](#), september 2019
- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019
- [Regionaal Samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#), april 2019
- [Beleidsvrijheid geduid](#), maart 2019
- [Briefadvies Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein gemeentefonds](#), januari 2019

Betrokken bij activiteit:

- [Dag van de Financiële Verhoudingen 2019](#), 18 april 2019

Weblog:

- [Lokale lastenvrees](#), 7 maart 2019

Presentaties:

- Ondertussen in Den Haag: Over de ontwikkelingen in het sociaal domein vanuit verschillend perspectief, FAMO 14 juni 2019 Utrecht
- Ondertussen in Den Haag: Tussen Haagse theorie en lokale realiteit, ambtelijke top G40, Almere, 12 september
- [Tussen Haagse theorie en lokale realiteit](#), Sociale Pijler van G40-netwerk, 26 september 2019 in Breda
- Sociaal Domein: in control!, Jaarrekeningactualiteiten Gemeenten & Provincies Studiecentrum Voor Bedrijf en Overheid. 2 oktober 2019, Nieuwegein
- Ontwikkelingen in de financiële verhoudingen, Benrenschot, 21 oktober 2019, Den Haag
- Grensoverstijgende opgaven interprovinciale netwerkbijeenkomst, Netwerkdag Kwaliteit openbaar bestuur, 31 oktober 2019, Haarlem
- Verdelen en belasten; dilemma's bij herijking gemeentefonds, Afscheidssymposium Jan Monsma, 3 december 2019, Rotterdam

✕ **Y. (Yolanda) Adel**

Adviseur

Yolanda is tot en met februari 2019 bij de Raad werkzaam geweest als adviseur. Zij was betrokken bij [Signalement Ondertussen in Den Haag](#), dat is uitgegeven in juni 2019.

✕ **Ir. V.M.E. (Veerle) van den Broek**

Senior adviseur

Betrokken bij publicatie:

- [Ondertussen in Den Haag](#), juni 2019
- Betrokken bij de voorbereiding en totstandkoming van het advies [Decentrale taak is politieke zaak](#), dat is uitgegeven in februari 2020.

Weblog:

- [De gemeenteraad als taakgroep filosofie](#), mei 2019

✕ **S. (Sandy) Bunte**

Managementondersteuner

Sandy Bunte is werkzaam bij de Raad voor het Openbaar Bestuur als managementondersteuner (BBL student). Zij is medeverantwoordelijk voor het goed functioneren van het bedrijfsbureau.

✕ **Z.G. (Zahora) Chandoe**

Managementondersteuner

Zahora werkt als managementassistente en is medeverantwoordelijk voor het goed functioneren van het bedrijfsbureau.

✕ **A. (Bart) Coster MA**

Adviseur

Bart Coster is vanaf september 2019 gedetacheerd als Rijkstrainee van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Hij treedt per 1 maart 2020 in dienst van de Raad voor het Openbaar Bestuur als adviseur.

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies Herijking gemeentefonds](#), september 2019

Weblog:

- [Jongerenparlement? Zorg ervoor dat jongeren politiek betrokken willen zijn!](#), november 2019

✕ Midas Dutij

Rijkstraine

Midas Dutij was tot en met december 2019 adviseur bij de Raad voor het Openbaar Bestuur, gedetacheerd als Rijkstraine van het ministerie van VWS.

Midas was betrokken bij de voorbereiding van:

- Adviesrapport [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#), uitgegeven in maart 2020
- Adviesrapport [Een sterkere rechtsstaat](#), uitgegeven in april 2020

✕ W.M. (Wenny) Geenevasen

Senior communicatieadviseur / persvoorlichter

Betrokken bij:

- Vormgeving, uitgave en presentatie van alle publicaties.
- Organisatie van alle activiteiten, onder meer [Dag van de Financiële Verhoudingen](#), [100 jaar Vrouwenkiesrecht](#), presentatie [jong geleerd, oud gedaan](#).
- Alle publicaties/interviews in de media.
- Sociale media
- Content op de website Raadopenbaarbestuur.nl
- Persvragen

Presentatie:

- ➔ [Webcontent van periferie naar corebusiness: benut de contentmigratie!](#) op het Congres Contentmarketing en Webredactie van Entopic, samen met Mary Schilder, 14 november 2019

✕ Dr. ir. A.M. (Annemarth) Idenburg

Senior adviseur

Annemarth is van 1 oktober 2018 tot en met maart 2019 bij de ROB gedetacheerd geweest vanuit de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Zij was betrokken bij de voorbereiding van het advies [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#) dat begin 2020 is uitgegeven.

✕ Drs. P. (Pieter) de Jong

Senior adviseur

Betrokken bij lezing:

- [Besturen met akkoorden, wenselijk en nodig](#), 9 juli 2019

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#), 3 september 2019
- [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#), uitgegeven in maart 2020

Weblog:

- [Lokale publieke omroepen in het nauw](#), 3 september 2019

× **Dr. B.W.A. (Bart) Leurs**

Senior adviseur

Betrokken bij publicatie:

- [Briefadvies Herijking gemeentefonds](#), september 2019
- [Wetsvoorstel Wet inburgering](#), augustus 2019
- [Zoeken naar waarheid](#), mei 2019
- [Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein](#), 8 januari 2019

Activiteit:

- [Adviespresentatie Zoeken naar waarheid](#), 9 mei 2019
- Zoeken naar waarheid, bij [Digitale Toekomst van de Tweede Kamer](#), 9 september 2019

Lezing:

- Dilemma's bij herijking gemeentefonds, PAUW Relatiedag, 19 november 2019
- [Tussen Haagse theorie en lokale realiteit](#), Werkgroep Financiën G40-netwerk, 4 oktober 2019 in Amersfoort

Artikel:

- [Geef gemeenten meer ruimte om zorg betaalbaar te houden](#), Trouw, 23 oktober 2019

Weblog:

- [Niet te dicht bij de vijver](#), 2 april 2019
-

× **Drs. M.M.S. (Michael) Mekel**

Coördinerend adviseur

Weblog:

- [Macht, tegenmacht en tegenspraak](#), 18 maart 2019

Michael was in 2019 intensief betrokken bij de voorbereiding en totstandkoming van het adviesrapport [Een sterkere rechtsstaat](#), uitgegeven in april 2020.

× **Mary Schilder**

Webredacteur, tot 1 september 2019

Betrokken bij:

- Doorontwikkeling website (vindbaarheid, toegankelijkheid, beeld, infographics, blog)
- Mede verantwoordelijk voor de content op [raadopenbaarbestuur.nl](#)

✕ A. (Ayeh) Zarrinkhameh MSc

Senior adviseur

Betrokken bij de voorbereiding en totstandkoming van het advies [Decentrale taak is politieke zaak](#), dat is uitgegeven in februari 2020.

✕ J. (Jasper) Zuure MSc

Senior adviseur

Betrokken bij publicatie:

- [Essaybundel Doen, durven of de waarheid](#), uitgegeven in april 2020
- [Adviesrapport Jong geleerd, oud gedaan](#), juni 2019
- [Adviesrapport Zoeken naar waarheid](#), mei 2019

Betrokken bij activiteit:

- Bijeenkomst 'Democratie digitalisering en waarheid', BZK, 16 oktober 2019
Zie ook nieuwsbericht: ['Bijeenkomst levert goede ideeën op voor borgen waarheidsvinding'](#)
- Bijeenkomst 'Democratie, digitalisering en waarheid', KNAW, 25 juni 2019
ROB in samenwerking met De Jonge Akademie
- [Adviespresentatie Jong geleerd, oud gedaan](#), 24 juni 2019
- [Adviespresentatie Zoeken naar waarheid](#), 9 mei 2019

Lezing:

- Lunchlezing over #WOEST, Zoeken naar waarheid en Jong geleerd, oud gedaan, Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 19 december 2019
- 'Zoeken naar waarheid' en 'Sturen met data', Berenschot, 21 oktober 2019
- 'Zoeken naar waarheid', BZK, 16 oktober 2019
- [Digitaal Toekomst van de Tweede Kamer](#), 9 september 2019
- [Summer School Democratie](#), Democratie in Actie, 29 augustus 2019
- #WOEST en Zoeken naar waarheid, Kiwanis Delft, 17 juli 2019
- Summer School Lokale Digitale Democratie, Democratie in Actie, 5 juli 2019
- Symposium Grenzen aan maakbaarheid?, Veerstichting, 14 juni 2019
- Overleg algemeen secretarissen van adviesraden, 4 juni 2019

Artikel:

- Van kieskeurige massa's tot klagende meutes, het Tijdschrift voor Klachtrecht, december 2019
- Stemmen vanaf je 16e, Magazine de Kiezer, pagina 36/37, 2019
- [Ook ongemakkelijke \(on\)waarheden moeten publiekelijk besproken kunnen worden](#), Sociale Vraagstukken, 21 juni 2019

Wat hebben we gedeeld

Communicatie

Leidend in het Meerjarenprogramma 2018-2020 zijn de thema's rechtsstaat, veranderend samenspel en financiële verhoudingen. Die thema's stonden dit jaar ook centraal in de communicatie. Daarnaast heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur aandacht besteed aan het toegankelijk aanbieden van informatie. Daar hoort ook het gebruik van meer communicatiemiddelen bij die de boodschap van een publicatie kort en helder weergeven. In 2019 zijn er extra communicatiemiddelen bijgekomen.

Democratische rechtsstaat

Zoals vermeld in het Meerjarenprogramma onderzocht de Raad voor het Openbaar Bestuur dit jaar enkele uitdagingen voor de democratische rechtsstaat, waaronder de invloed van digitalisering op het functioneren van de democratie. Dit heeft geresulteerd in het advies 'Zoeken naar waarheid'. Ook onderzocht de Raad hoe jongeren actief bij onze democratie betrokken kunnen worden, waarover het advies 'Jong geleerd, oud gedaan' is uitgekomen. Daarnaast onderzocht de Raad in dit thema het stelsel van lokale publieke omroepen in Nederland, en bracht daarover het advies [Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen](#) uit.

Veranderend samenspel

Het speelveld van de overheid verandert ingrijpend. In de eerste plaats vinden grote verschuivingen plaats tussen overheden onderling en ingewikkelde maatschappelijke opgaven kunnen niet meer door de overheid alleen worden opgepakt. Onder het thema 'Veranderend samenspel' zijn dit jaar de adviestrajecten 'Besturen met akkoorden' en 'Gemeenten in 3D – fase 2' opgestart, presentatie van de adviezen zal begin 2020 plaatsvinden. Uitgebracht is het [Signalement 'Rijksoverheid als middenbestuur'](#). Hierin betoogt de Raad dat de positie van de Rijksoverheid is veranderd en dat heeft gevolgen voor haar functioneren.

Financiële verhoudingen

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft van de wetgever de taak gekregen om ook te adviseren over de financiële verhoudingen. In 2019 heeft de Raad in opdracht van BZK hierover de volgende (brief)adviezen uitgebracht:

- [Beleidsvrijheid geduid](#), over de mogelijkheden van decentrale overheden om zelf te kunnen beslissen over de inzet van hun middelen.
- [Briefadvies Onderzoeksmethode verdeelmodellen sociaal domein in het gemeentefonds](#)
- [Essaybundel Regionaal samenwerken! Wie bepaalt en wie betaalt?](#) Ter inspiratie op de Dag van de Financiële Verhoudingen 2019
- [Briefadvies wetsvoorstel Wet inburgering 2021](#)

Daarnaast is in 2019 de tweede [Dag van de Financiële Verhoudingen](#) georganiseerd.

100 jaar Vrouwenkiesrecht

In 2019 was het 100 jaar geleden dat ook vrouwen kiesrecht kregen. Een recht waar fel voor gestreden is. Algemeen kiesrecht is voor de Raad voor het Openbaar Bestuur een belangrijk thema. Daarom heeft de ROB experts gevraagd de huidige positie van vrouwen in het openbaar bestuur te onderzoeken en deze positie te becommentariëren. De resultaten van het onderzoek - uitgevoerd door Atria - en het essay geschreven door Monique Leyenaar zijn gebundeld in de themapublicatie '100 jaar vrouwenkiesrecht: een tussenstand'. Tijdens een speciale bijeenkomst in Filmhuis Den Haag is de publicatie toegelicht en zijn filmfragmenten over het thema vrouw en politiek getoond.

Toegankelijke informatie

De eerste stappen voor het toegankelijk aanbieden van informatie zijn genomen in 2017, toen de ROB bij het advies 'Eerst de politiek, dan de techniek' als extra communicatiemiddel een animatiefilmpje liet maken dat het advies kort toelichtte. In dat jaar is ook de overgang voorbereid naar een nieuwe website die informatie toegankelijk aanbiedt. De nieuwe website is in 2018 in gebruik genomen. In de opzet van publicaties is ook een slag gemaakt. Deze worden anders ingedeeld met eerst het concrete advies vooraan en alle verdiepende informatie pas daarna.

In 2019 zijn er extra communicatiemiddelen bijgekomen, zoals een podcast, blogs en vlogs. De ontwikkeling om een animatiefilmpje bij een advies te maken dat de kern van het advies kort toelicht, is in 2019 verder doorgezet. Bij de adviezen 'Zoeken naar waarheid' en 'Jong geleerd, oud gedaan' is een animatiefilmpje aangeboden. Voor het advies 'Jong geleerd, oud gedaan' is ook een blog- en vlogwedstrijd onder jongeren uitgeschreven, en zijn diverse vlogs gemaakt en gedeeld via de website en sociale media. Voor het advies 'Zoeken naar waarheid' is een podcast ontwikkeld.

In de gehele communicatie is meer beeld toegepast. Zo is er een [beeldverslag](#) gemaakt van de Dag van de Financiële Verhoudingen. Op de website en bij sociale media zijn meer foto's en coverbeelden van publicaties gebruikt. In 2020 zal de lijn van inzet van geluid en beeld in de communicatiemiddelen en het toegankelijk aanbieden van informatie zich verder voortzetten.

Dialogo voeren

De ROB vindt het belangrijk om de dialoog te voeren over ontwikkelingen binnen het openbaar bestuur en de financiële verhoudingen. Dat gebeurt onder meer door het uitgeven van publicaties, het geven van lezingen en het organiseren van bijeenkomsten. In 2019 zijn daar weblogs bijgekomen. Daarin schrijft een raadslid of medewerker van de ROB op persoonlijke titel over een onderwerp binnen het openbaar bestuur of de financiële verhoudingen dat hem/haar na aan het hart ligt. Op de weblogs kan de lezer reageren. De blogs komen ongeveer elke twee weken uit, en worden regelmatig doorgeplaatst op Platform Overheid.

Publicaties en activiteiten

De ROB heeft dit jaar 15 producten opgeleverd:

- 4 adviesrapporten
- 5 briefadviezen
- 2 essay(bundel)s
- 2 signalementen
- 1 themapublicatie
- 1 gespreksnotitie

7 bijeenkomsten georganiseerd:

- 3 adviespresentaties
- 3 lezingen
- 1 Dag van de Financiële Verhoudingen

7 bijeenkomsten georganiseerd:

- 3 adviespresentaties
- 3 lezingen
- 1 Dag van de Financiële Verhoudingen

15 Ondersteunende audio / video gemaakt:

- 4 verslagen
- 10 video's (animatiefilmpjes en vlogs)
- 1 podcast

Alle [publicaties en activiteiten](#) zijn opgenomen in het overzicht.

Top 5 meest gedownloade publicaties 2019		
Totaal zijn 11.424 publicaties gedownload in 2019		
	Views	Downloads
Briefadvies Herijking Gemeentefonds	1.056	523
Adviesrapport Beleidsvrijheid geduid	1.148	514
Adviesrapport Zoeken naar waarheid	1.160	485
Signalement Ondertussen in Den Haag	1.146	479
Briefadvies Wetsvoorstel Inburgering	1.084	466

[Brontabel als csv \(254 bytes\)](#)

Sociale media

We communiceren actief op sociale media om publicaties, activiteiten en ontwikkelingen binnen het openbaar bestuur en de financiële verhoudingen onder de aandacht te brengen. Ook beantwoorden we vragen.

➔ [Twitter](#)

Twitter zetten we vanaf 2014 in. Het account had eind 2019 ruim 1.400 volgers.

➔ [LinkedIn](#)

Eind 2018 is er een ROB-LinkedIn account aan gemaakt. Via dit account zijn (voormalig) ROB-ers met elkaar verbonden. Op LinkedIn wordt ook informatie over aankomende evenementen en publicaties gedeeld. Het account heeft nu 360 volgers.

Nieuwsbrieven

In 2019 is de [Nieuwsbrief van de Raad voor het Openbaar Bestuur](#) 4 x keer uitgebracht en verzonden naar de 1.200 abonnees. In de nieuwsbrief brengen we de meest recente adviezen onder de aandacht en kondigen we evenementen aan.

Elke twee maanden komt de [Gezamenlijke nieuwsbrief van de adviesraden](#) uit. Deze digitale coproductie van 10 adviesraden biedt een handzaam overzicht met actuele informatie over komende en recent verschenen adviezen, publicaties en activiteiten.

In de media

Publicaties van de Raad voor het Openbaar Bestuur worden altijd besproken in de (sociale) media en vakmedia zoals Binnenlands Bestuur. Opvallend in de media in 2019 waren de publicaties:

- 'Jong geleerd, oud gedaan'; hier voor was veel media aandacht. Onder meer een NOS item, een interview voor het radioprogramma Spraakmakers met raadslid Sarah de Lange, een interview met Sarah in NRC, een artikel in Trouw en het FD en zelfs een strip van Anton Dingeman.

- ‘Zoeken naar waarheid’, met onder meer een live interview op BNR radio.
- ‘Beleidsvrijheid geduid’, waarover onder meer gepubliceerd is in VNG-magazine, Divosa en Binnenlands Bestuur.
- ‘Briefadvies Toekomstige organisatie en financiering lokale publieke omroepen’, waarover ANP, Nieuws.nl, NRC en veel radio omroepen hebben bericht.

Publicaties van raadsleden en medewerkers

Regelmatig publiceren raadsleden en medewerkers onder eigen naam, geven zij lezingen of leveren op een andere manier een bijdrage aan de dialoog over ontwikkelingen binnen het openbaar bestuur en de financiële verhoudingen. Alle persoonlijke bijdragen zijn te zien in het overzicht [Raadsleden](#) en [medewerkers 2019](#).

Wat hebben we uitgegeven

Financieel overzicht

Begroting en uitgaven ROB 2019		
	Begroting	Uitgaven
Ambtelijk personeel	1.053.000	986.426
Loonkosten	10.000	16.266
Opleidingen	10.000	5.035
Personele exploitatie	34.000	6.496
Vergoedingen raadsleden	122.000	116.389
Externe inhuur	37.000	28.201
Materiële uitgaven	70.000	127.614
Totaal (euro)	1.336.000	1.286.427

De totale uitgaven zijn binnen het beschikbare werkbudget / de begroting gebleven.

[Brontabel als csv \(290 bytes\)](#)

De totale uitgaven zijn binnen de begroting gebleven. Wel zijn binnen enkele posten afwijkingen zichtbaar.

Loonkosten

Onder Loonkosten zijn onder meer de volgende uitgaven geschaard: reiskosten anders dan woon-werkverkeer, de aanschaf van de ISBN-nummers die we aan onze adviesrapporten koppelen en de aanvraag van VOG's voor nieuwe medewerkers en stagiaires. Een belangrijke uitgave die onder deze post valt zijn de kosten voor detacheringen, dus de betaling van de loonkosten van mensen die tijdelijk vanuit andere organisaties bij de Raad voor het Openbaar Bestuur werkzaam zijn. De kostenpost voor detacheringen is ook de belangrijkste verklaring voor de overschrijding van de uitgaven bij Loonkosten.

Personele exploitatie

De post Personele exploitatie is bedoeld voor interne, organisatorische aangelegenheden, zoals de kosten voor het jaarlijkse teamuitje, en het afscheidscadeau voor en het afscheidsetentje ter gelegenheid van medewerkers die afscheid nemen. De onderbesteding bij deze post heeft vooral te maken met een te hoog begroot bedrag. Eigenlijk had een deel van dit bedrag bij Materiële uitgaven moeten worden ondergebracht.

Materiële uitgaven

Onder Materiële uitgaven vallen onder meer onderzoek en advies die wij door externen laten uitvoeren (bijvoorbeeld de vergoeding voor de essayschrijvers van de bundel voor de Dag van de financiële verhoudingen), de opmaak en het drukwerk van al onze uitgaven, de huur van zalen waar wij onze adviezen hebben gepresenteerd (bijvoorbeeld Nieuwspoort bij 'Zoeken naar waarheid' en De Observant bij de tweede Dag van de Financiële Verhoudingen), fotografie, en de kosten voor het maken van animatiefilmpjes en een podcast bij het uitbrengen van onze grote adviezen. De aanzienlijke overschrijding van deze post houdt vooral verband met het te laag begroten van deze kostenpost. Alles wat met de communicatie rond onze adviezen van doen heeft, wint aan belang en dat is terug te zien in de (diversiteit aan) uitgaven die onder deze kostenpost worden gedaan.